

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

ODDZIAŁYWANIE FUNDUSZY EUROPEJSKICH NA PROCES ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO OBSZARÓW WIEJSKICH WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO

Jako, że szczególna uwaga przy wydatkowaniu środków strukturalnych kierowana jest na regiony słabiej rozwinięte, które w większości mają charakter obszarów wiejskich, postanowiono skupić się w dysertacji na regionie podkarpackim. Województwo podkarpackie, do momentu przystąpienia do UE Bułgarii i Rumunii, zajmowało jedne z ostatnich miejsc pod względem poziomu rozwoju mierzonego wielkością PKB na 1 mieszkańca w UE-25, nie przekraczając 37% średniej UE. Obszar ten charakteryzuje się bardzo niskim poziomem spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, wysokim poziomem zatrudnienia w rolnictwie, słabo rozwiniętymi usługami rynkowymi oraz niekorzystną dostępnością przestrzenną.

W ramach prowadzonej polityki regionalnej obszar Podkarpacia otrzymał wielomilionowe wsparcie w ramach funduszy pomocowych Unii Europejskiej, czego efektem miało być przyspieszenie rozwoju oraz zmniejszenie dysproporcji w rozwoju regionów.

W związku z zakończeniem finansowania z funduszy UE dla Polski (w ramach funduszy przedakcesyjnych, perspektywy: 2004-2006 oraz 2007-2013) w pracy postanowiono zbadać, jak pozyskane przez samorządy w ramach funduszy unijnych środki finansowe przekładają się na procesy rozwoju społeczno-gospodarczego w skali lokalnej i regionalnej województwa podkarpackiego. Aktualnie nie ma bowiem wieloaspektowej oceny efektów wykorzystania środków unijnych oraz porównania opinii władz gmin z opinią mieszkańców na temat inwestycji wdrożonych w ramach funduszy UE na terenie województwa podkarpackiego. Podjęte badania w pracy mogą choć częściowo wypełnić tą lukę. Zajęcie się tą problematyką jest również uzasadnione ze względu na wprowadzenie perspektywy finansowej na lata: 2014-2020, w której upatruje się dużą szansę na rozwój społeczno-gospodarczy województwa podkarpackiego.

Głównym celem pracy była ocena efektów wsparcia, jakie otrzymało województwo podkarpackie w ramach funduszy Unii Europejskiej i Inicjatyw Wspólnotowych oraz określenie jego wpływu na gospodarczy i społeczny rozwój województwa podkarpackiego z szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich. Zakres i czynności badawcze pracy przedstawiono w formie pytań badawczych.

W pracy przyjęto hipotezę główną: Absorpcja funduszy UE wpływa na tempo rozwoju społeczno-gospodarczego jednostek samorządu terytorialnego (JST) i przyczynia się do poprawy jakości życia mieszkańców województwa podkarpackiego. W rozprawie przedstawiono cztery hipotezy szczegółowe.

Uzyskane wyniki przeprowadzonych badań pozwoliły na realizację celu pracy, weryfikację hipotez oraz na sformułowanie wniosków.

W analizowanym okresie, bilans przepływów finansowych pomiędzy Polską a UE kształtował się dla naszego kraju bardzo korzystnie. Stosunkowo wysoki wzrost gospodarczy notowany w Polsce w okresie 2004 - 2013, był w znacznej mierze efektem wykorzystania funduszy unijnych.

Niedostateczny okazał się w szczególności poziom wsparcia kluczowych inwestycji drogowych na Podkarpaciu (przede wszystkim autostrad i dróg ekspresowych), równie dotkliwy był także brak działań ukierunkowanych na rozbudowę infrastruktury transportu kolejowego i lotniczego, infrastruktury energetycznej, budownictwa mieszkaniowego oraz pomocy społecznej. Tym samym, uzyskane przez województwo podkarpackie w badanych latach wsparcie z funduszy UE przyczyniło się do pozytywnych zmian w strefie społecznej

oraz gospodarczej, jednak ze względu na niedostatecznie szeroki zakres uzyskanej we wskazanym okresie pomocy, nie udało się powstrzymać tendencji pogłębiania się dysproporcji w rozwoju pomiędzy województwem podkarpackim, a pozostałymi obszarami kraju i UE.

Wykorzystanie środków z funduszy UE zdynamizowało w województwie mechanizmy prorozwojowe. Wykonane analizy i badania jasno wskazują na wyraźny postęp społeczny i gospodarczy województwa podkarpackiego, który dokonał się od momentu przystąpienia Polski do struktur unijnych. Produkt Krajowy Brutto dla regionu wzrósł od 2004 do 2013 roku o 28 061 mln zł (do 65 088 mln zł). Produkt Krajowy Brutto per capita na koniec 2014 roku w województwie podkarpackim wyniósł 31 664 zł i był wyższy o 13 908 zł od tego, który był 2004 roku. Ważnym czynnikiem tego wzrostu jest silna stymulacja rozwoju podkarpackiego przemysłu. Szczególnie widoczny postęp dotyczy infrastruktury drogowej, infrastruktury publicznej oraz sfery B+R. W zakresie rozwoju przedsiębiorczości województwo podkarpackie charakteryzuje się jako bardzo słabo rozwinięte według wartości wskaźników ekonomicznych.

Z przeprowadzonej analizy wskaźnikowej wynika, że województwo podkarpackie się rozwija nierównomiernie, rozwój ten jest bardzo zróżnicowany w poszczególnych gminach. Największy rozwój społeczny dokonuje się w rejonie centralnym i północno-zachodnim województwa podkarpackiego. Składa się na to wiele czynników ale do najważniejszych należy uznać, że regiony te mają dobrze rozwiniętą sieć komunikacyjną, duże znaczenia ma również autostrada A-4, lotnisko Jasionka, saldo migracji oraz napływ nowych firm w te regiony. Gminy, które od lat utrzymują pozycję najsilniejszych społecznie w regionie to gminy miejskie: Krosno oraz Boguchwała. Największy wzrost na przestrzeni badanych lat zanotowały gminy miejskie Rzeszów, Trzebownisko, Przemyśl oraz Ostrów.

Z przeprowadzonej ankiety wśród mieszkańców badanego regionu wynika, że odczuwana jakość życia respondentów województwa podkarpackiego znacząco wzrosła w badanym okresie (2004-2014). Warto zauważyć, że pozytywne zmiany, które zauważają respondenci województwa podkarpackiego, zachodzą na polach silnej ingerencji programów europejskich.

Aplikacyjny charakter podjętych w pracy rozważań i badań stanowi dodatkowy czynnik zachęcający do wzbogacenia wiedzy przez osoby decydujące o stopniu wykorzystania funduszy europejskich w regionie podkarpackim. Dlatego warto w przyszłości kontynuować lub też rozszerzyć badania, które zostały zaprezentowane przez autora w dysertacji. Bowiem badania, które zostały przedstawione z pewnością nie wyczerpują wszystkich kwestii dotyczących oddziaływania funduszy europejskich na proces społeczno-gospodarczy obszarów wiejskich województwa podkarpackiego.